

Chiếc lá cuối cùng được trích từ truyện ngắn cùng tên của nhà văn Mỹ Ô Hen-ri (O' Henry). Câu chuyện kể về cuộc sống chật vật của hai nữ họa sĩ trẻ là Giôn-xi (Johnsy) và Xu (Sue). Họ ở trong khu nhà trọ dành cho người nghèo, phía tây công viên Oa-sinh-tơn (Washington). Sống ở tầng dưới là cụ Bơ-mơn (Behrman), người họa sĩ già, hơn bốn mươi năm qua vẫn theo đuổi mơ ước vẽ một bức tranh "kiệt tác". Cụ sống qua ngày nhờ công việc ngồi làm mẫu vẽ cho những họa sĩ khác. Vào một mùa đông, Giôn-xi bị chứng viêm phổi. Nghèo túng và bệnh tật khiến cô nghĩ đến cái chết. Nằm trên giường, qua khung cửa sổ, Giôn-xi đếm từng chiếc lá thường xuân còn lại trên cây bám vào tường gạch với ý nghĩ: lúc nào chiếc lá cuối cùng rụng xuống thì cô cũng sẽ lìa đời. Đoạn trích dưới đây thuộc nửa sau của tác phẩm.

Khi hai người lên tới gác trên thì Giôn-xi đang ngủ. Xu kéo tấm màn màn xuống che kín cửa sổ và ra hiệu cho cụ Bơ-mơn sang buồng bên cạnh. Sang đến nơi, họ ngoài ra ngoài cửa sổ, sợ sệt nhìn cây thường xuân¹. Rồi họ nhìn nhau một lúc, không nói gì. Một cơn mưa lạnh lẽo dai dẳng, lẫn với tuyết đang đổ xuống. Cụ Bơ-mơn mặc chiếc sơ mi cũ màu xanh, trong tư thế một tay thợ mỏ già, ngồi trên cái ấm đun nước lật úp giả làm một tảng đá.

Sáng hôm sau, Xu tỉnh dậy sau khi chớp mắt được một giờ thì thấy Giôn-xi đang mở to cặp mắt thần thờ nhìn tấm màn màn màu xanh đã kéo xuống.

– Kéo nó lên, em muốn xem, – Cô thều thào ra lệnh.

Xu làm theo một cách chán nản.

Nhưng, ô kìa sau trận mưa vùi dập và những cơn gió phũ phàng kéo dài cả một đêm, trông chừng như không bao giờ dứt, vẫn còn một chiếc lá thường xuân bám trên bức tường gạch. Đó là chiếc lá cuối cùng trên cây. Tuy ở gần cuống lá còn giữ màu xanh sẫm, nhưng rìa lá hình răng cưa đã nhuộm màu vàng úa, chiếc lá vẫn đứng cảm bám vào cành, cách mặt đất chừng sáu thước.

– Đó là chiếc lá cuối cùng, – Giôn-xi nói. – Em tưởng chắc nó đã rơi đêm qua rồi. Em nghe thấy gió thổi. Hôm nay nó sẽ rụng thôi và cùng lúc đó thì em cũng sẽ chết.

– Em thân yêu, – Xu nói, cúi khuôn mặt hốc hác xuống gần gối. Nếu em không còn muốn nghĩ đến mình nữa thì hãy nghĩ đến chị. Chị sẽ làm gì đây?

Nhưng Giôn-xi không trả lời. Trong thế gian này, cái cô đơn nhất là một tâm hồn đã chuẩn bị sẵn sàng cho chuyến đi xa xôi, bí ẩn của mình. Khi những sợi dây ràng buộc cô với tình bạn và với thế gian này cứ lơ lửng dần từng sợi một, ý nghĩ kì quặc kia hình như lại càng choán lấy tâm trí cô mạnh mẽ hơn.

Ngày hôm đó trôi qua và ngay cả trong ánh hoàng hôn, họ vẫn trông thấy chiếc lá thường xuân đơn độc bám chặt lấy cái cuống của nó trên tường. Và rồi khi màn đêm buông xuống, gió bắc lại lồng lên, trong khi mưa vẫn đập mạnh vào cửa sổ và từ mái hiên thấp kiểu Hà Lan.

Khi trời vừa hừng sáng thì Giôn-xi, con người tàn nhẫn, lại ra lệnh kéo màn lên.

Chiếc lá thường xuân vẫn còn đó.

Giôn-xi nằm nhìn lá hồi lâu. Rồi cô gọi Xu đang quấy món cháo gà bên lò hơi đốt.

– Em thật là một con bé hư, chị Xu ạ, – Giôn-xi nói – Có một cái gì đó đã làm cho chiếc lá cuối cùng kia vẫn còn đây để cho em thấy rằng mình đã tệ như thế nào. Muốn chết là một tội. Giờ thì chị có thể cho em xin tí cháo và chút sữa pha ít rượu vang, và... khoan, mang cho em chiếc gương tay trước đã, rồi xếp những chiếc gối lại quanh em, để em ngồi dậy xem chị nấu nướng.

¹ Thường xuân (còn có tên gọi trường xuân): loài cây leo có rễ bám, lá non có màu xanh nhạt và đậm dần khi trưởng thành; hoa nhỏ có năm cánh chụm lại như hình chiếc ô, màu vàng nhạt.

Một giờ sau cô lại nói:

– Xu ơi, em hi vọng một ngày nào đó sẽ được vẽ vịnh Na-pô-li (Naples)¹.

Buổi chiều bác sĩ tới và khi ông ta về, Xu kiếm cớ theo ông ra ngoài hành lang.

– Được năm phân mười rồi – bác sĩ nói và cầm lấy bàn tay mảnh dẻ run rẩy của Xu.
– Chăm sóc chu đáo thì chị sẽ thắng. Bây giờ tôi phải xuống dưới nhà thăm một bệnh nhân khác. Tên ông cụ là Bơ-mơn, hình như là một nghệ sĩ thi phải. Cũng lại chứng sung phổi. Ông cụ đã già yếu, bệnh tình nguy kịch, chẳng còn hi vọng gì, nhưng hôm nay ông cụ sẽ vào nằm bệnh viện để được chăm sóc chu đáo hơn.

Hôm sau, bác sĩ bảo Xu: “Cô ấy khỏi nguy hiểm rồi. Chị đã thắng. Giờ chỉ còn bồi dưỡng và chăm nom, thế thôi.”

Và buổi chiều hôm đó, Xu tới bên giường, nơi Giôn-xi đang nằm vui vẻ đan một chiếc khăn choàng len màu xanh thẫm rất vô dụng. Xu ôm lấy cả người Giôn-xi lẫn những chiếc gối.

– Chị có câu chuyện muốn nói với em, con chuột bạch của chị, cô nói. Hôm nay cụ Bơ-mơn đã chết vì sung phổi ở bệnh viện rồi. Cụ ấy ốm chỉ có hai ngày. Buổi sáng ngày thứ nhất, bác gác công thấy cụ ấy ốm nặng trong căn phòng của cụ ở tầng dưới. Giày và áo quần của cụ ướt sũng và lạnh buốt. Mọi người không thể hình dung cụ ấy đã ở đâu vào cái đêm khủng khiếp như thế. Nhưng rồi họ tìm thấy một chiếc đèn bão còn cháy sáng, một chiếc thang đã bị lôi ra khỏi chỗ để của nó, và vài chiếc bút lông rơi vung vãi, và một bảng màu xanh vàng pha trộn lẫn với nhau, và – em thân yêu ơi, hãy nhìn ra ngoài cửa sổ kia, nhìn chiếc lá thường xuân cuối cùng ở trên tường. Em có lấy làm lạ là tại sao chẳng bao giờ nó rung rinh hoặc lay động khi gió thổi không? Ô, em thân yêu, đó chính là kiệt tác của cụ Bơ-mơn đấy, – cụ vẽ nó vào cái đêm mà chiếc lá cuối cùng đã rụng.

(Ô Hen-ri, *Chiếc lá cuối cùng*, Ngô Vinh Viễn dịch, NXB Văn học, Hà Nội, 1983)

Hướng dẫn đọc

Dựa vào bảng dưới đây và mục Tri thức đọc hiểu, hãy hoàn chỉnh các câu trong cột thứ nhất về các yếu tố của truyện và chỉ ra những đặc điểm ấy trong văn bản *Chiếc lá cuối cùng* ở cột thứ hai (làm vào vở).

Đặc điểm của truyện qua văn bản *Chiếc lá cuối cùng*

Các yếu tố của truyện	Chiếc lá cuối cùng
Đề tài là ...	
Các chi tiết tiêu biểu là...	
Ngoại hình, hành động của nhân vật Giôn-xi là...	
Ý nghĩ của nhân vật Giôn-xi là...	

¹ Na-pô-li: vịnh nổi tiếng về phong cảnh đẹp của Ý (Italia).